

De bodem als basis

Steeds meer kwekers zien een gezonde bodem als de basis voor het leveren van een kwaliteitsproduct. Om hier meer inzicht in te krijgen, besluiten veel van hen een cursus bodembioogie te volgen. Ze komen dan al gauw uit bij René Jochems van Groeibalans.

„Ik durfde eerst niet te zeggen of het nu wel of niet werkte. Maar na drie jaar zie ik écht het verschil en durf ik hardop te zeggen: Het werkt!”, vertelt Gertjan Bremmer, van gebroeders Bremmer uit Benthuzen. Hij investeerde de afgelopen drie jaar in een gezonde bodem: hij voerde minder grondbewerkingen uit, zaaide afrikaantjes, gebruikte gecomposteerde boomschors en compost, en bespoot zijn planten met compostthee. „Om een plant gezond te houden, moet je beginnen bij de bodem.”

De laatste jaren zijn er steeds meer kwekers actief met bodembioogie. Al gedurende langere tijd worden groenbemesters gezaaid, compost aangebracht en zelfs mycorrhizae gebruikt. Kwekers die zich meer verdiept hebben in bodembioogie, geven echter allemaal aan dat je de bodem als een geheel moet zien. Een enkele maatregel geeft volgens hen maar een gering of soms zelfs geen effect. „We proberen met allerhande maatregelen onze bodem te versterken en dat werkt. Maar ik kan niet een enkele afzonderlijke maatregel aanwijzen als oorzaak van de verbetering; het is een geheel”, aldus Bremmer.

Onderzoek bevestigt die mening. Kwekers die hun teeltwijze veranderen, zijn allemaal positief. Toch kan onderzoek de positieve ervaringen meestal niet bevestigen. „Logisch”, meent teeltadviseur René Jochems van Groeibalans. „In onderzoek wordt vaak een enkel onderdeel onderzocht en dat

werkt niet. De bodem is één geheel en zo moet je hem ook behandelen.”

Anders denken

Het tuinbouwonderwijs beperkt zich met het onderwijs over de bodem meestal tot het beschrijven van de grondsoorten. Kwekers die meer inzicht willen krijgen in wat er precies speelt in de bodem, zijn daardoor vaak aangewezen op nascholing. Bij bodembioogie komt de naam René Jochems dan al snel naar voren. De teeltadviseur in Zundert heeft zich gespecialiseerd in bodembioogie door studie en praktisch onderzoek.

Het belangrijkste is volgens de adviseur dat kwekers op een andere manier gaan denken. „Al tijdens je tuinbouwopleiding leer je te denken in termen van dood. Al het schadelijke moet worden verwijderd en alles moet zo steriel mogelijk. Dat werkt niet. Je moet denken aan leven. Waar goede schimmels en bacteriën zitten, krijgen de schadelijke minder kans.”

Om die goede schimmels en bacteriën een kans te geven, moet kritisch worden gekeken naar alle handelingen die invloed hebben op de bodem. Bemesting, groencompost, grondbewerking, waterhuishouding, grondbemonstering en het toepassen

De aanwezigheid van schimmels en bodembacteriën hoort bij een gezonde bodem. Paddenstoelen zijn een van de zichtbare kenmerken van een gezonde bodem.

van actieve bodembioogie passeren in de cursus van Jochems allemaal de revue.

Toepasbaar

De bodembioogie cursus is vooral gericht op kennis en praktische toepasbaarheid. „Kwekers moeten weten wat de onderlinge verwantschap is tussen de verschillende teelthandelingen. Je moet dus wel een stuk theoretische uitleg geven.” De insteek van de adviseur is echter dat kwekers de verbanden wel moeten zien, maar dat het geleerde vervolgens vooral bruikbaar moet zijn.

„De bodem is heel complex. We weten nog heel veel dingen niet. Maar je hoeft uiteindelijk niet alles te weten en kunnen benoemen om het wel in te kunnen zetten. Je moet meer het grote geheel zien. Je hoeft niet iedere boom te kennen om het bos te kunnen zien.” Kwekers moeten ook de grote verbanden en functies gaan zien om het toe te kunnen passen op hun eigen kwekerij.

De groepen zijn nooit groter dan 20 mensen. „Je moet genoeg mensen hebben om interactie te krijgen. Uit ervaring weet

Actisol is een niet-kerende bodembewerking. Het keren van de grond, zoals bij ploegen gebeurt, verstoort de bodembioogie.

Foto: René Jochems, Zundert

ik echter dat als de groep te groot wordt, mensen geen vragen meer stellen.” En dat wil Jochems voorkomen. „Ik wil praktische oplossingen aanreiken voor een goed bodembeheer en dat kan alleen als het voor kwekers gaat leven. Daar heb je interactie voor nodig.”

Het verleden leert dat kwekers die naar de cursus zijn geweest, altijd wat doen met de opgedane informatie. Meestal gaat het toepassen van de opgedane kennis wel stapsgewijs.

Lange adem

Het gezond maken van de bodem kost ongeveer drie tot vijf jaar. Bremmer heeft dat zelf ervaren. Na drie jaar ziet hij duidelijke verbetering. Afgelopen jaar had de kweker voor het eerst minder problemen met ziekten en plagen. „Het valt echter ook op dat de planten er beter bijstaan. De Buxus is intenser van kleur.” De kweker ziet het verschil ook omdat hij nog een gedeelte op de kwekerij heeft staan dat vooral volgens de oude methode is bewerkt en gekweekt.

Die lange adem maakt het omschakelen

wel lastig. Bremmer: „Het is natuurlijk veel makkelijker om te zeggen dat je met een bepaald middel moet spuiten. Maar dat is uiteindelijk een kortetermijnoplossing. Als kweker en vooral als ondernemer moet je uiteindelijk naar een langetermijnstrategie toe.”

Omdat het omschakelen een lang traject is, gaat de invoering vaak stapsgewijs. De meeste kwekers beginnen met het gebruik van compost en het actief inzetten van goede schimmels en bodembacteriën. In de daarop volgende jaren gaan ze vaak steeds een stap verder.

Containerteelt

Bodemblogie lijkt een raar begrip voor de containerteelt. Toch is een redelijk deel van Jochems cursisten containerkweker. Jochems: „Het werken aan een goede bodemblogie in een pot is natuurlijk wel lastiger. Iedere pot moet weer een eigen bodemblogie opbouwen.”

Voor containerkwekers wordt meer ingegaan op de specifieke problemen waarmee zij te maken hebben. In de cursus hebben ze om die reden een extra dagdeel, waarbij er onder meer aandacht is voor de waterhuishouding, water-kwaliteit en het gebruik van meststoffen. Maar er wordt ook aandacht besteed aan de toevoegingen aan potgronden.

Een groot probleem bij containerteelt is de grond, die op turf is gebaseerd. In deze omgeving is het moeilijk bodemblogie op gang te krijgen. Jochems: „Dat vraagt hele specifieke aanpassingen aan de teelt, de bemesting en de potgrond.”

Geitenwollensokken

Hoewel steeds meer kwekers doordrongen zijn van het nut van compost en de term mycorrhizae allang niet meer onbekend is, heeft de term bodemblogie voor velen nog steeds een hoog geitenwollensokkengehalte. Jochems ontkent echter dat het inzetten van bodemblogie een puur idealistisch karakter heeft. „Je wilt uiteindelijk de afhankelijkheid van kunstmest en gewasbeschermingsmiddelen verminderen en dat is natuurlijk beter voor het milieu.” Het werken aan een gezonde bodem is volgens de teeltadviseur echter vooral ook uit economische oogpunt beter. „Je creëert planten die sterker zijn. Ze groeien optimaal, waardoor je minder problemen krijgt met ziekten en plagen. Daardoor kun je gewoon bezuinigen op je middelenverbruik.”

Cursus bodemblogie

De cursus bodemblogie wordt in de wintermaanden gegeven en start in januari. In een aantal bijeenkomsten krijgt de kweker uitleg over bodemproblematiek, ziekte-weerbaarheid en handvatten om de efficiëntie van de bodem te vergroten. Tijdens de cursus passeren onderwerpen als structuurbederf, bodemmoetheid, grondbewerking, bemesting en bemonstering de revue. Ook wordt aandacht besteed aan toepasbare bodemblogie.

De cursus wordt op verschillende plaatsen in Nederland gegeven, namelijk in Zundert, Helmond (in samenwerking met Helicon), in Limburg (in samenwerking met Cultus Agro Advies), in Oost-Nederland (in samenwerking met Alwin Scholten) en in Hazerswoude (in samenwerking met Windhorst-Van Veen).

Voor vollegrondskwekers bestaat de cursus uit drie dagdelen, voor containerkwekers uit vier. De kosten voor vollegrondskwekers bedragen €250, voor containerkwekers kost de cursus €325. De cursus is erkend door Colland.

Jochems benadrukt namelijk dat een kweker vooral ondernemer moet zijn en dus een onderneming moet runnen die geld opbrengt. „Maar we zitten in een neerwaartse spiraal. We worden steeds afhankelijker van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen, want de huidige teelt heeft niks natuurlijks meer. En dat maakt kwekers heel kwetsbaar. Uiteindelijk heeft iedereen zijn eigen verantwoordelijkheid om hetgeen hij doet, op een verantwoorde manier te doen.”

Werken aan een gezonde bodem moet volgens Jochems echter niet enkel en alleen voortkomen uit een gebrek aan bestrijdingsmiddelen. „Dat is de verkeerde motivatie, want dan denk je nog steeds aan bestrijding of het voorkomen van leven.” Toch zijn het slinkende middelenpakket, de toenemende problemen met allerhande plagen en schimmels, en de bijbehorende kosten wel zaken die de meeste kwekers aan het denken zetten. ■

Ketura Haveman

khaveman@hortipoint.nl

Kijk op www.deboomkwekerij.nl voor eerder verschenen artikelen over bodemblogie.

Eerder verschenen artikelen